© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

Külföldi botanikai dolgozatok ismertetése.
Referate über die ausländischen botanischen Arbeiten.

Actes du IIIme Congrès International de Botanique Bruxelles 1910. Publiés au nom de la Comission d'organisation du Congrés par É. de Wildeman. Vol. I-III. 4°. Bruxelles, 1912, A. de Boeck.

Az első kötet az egyes szakosztályok tárgyalásait ismerteti részletes jegyzőkönyvek alakjában, melyek közül a botanikai nomenklaturára, neveszetesen a virágtalan növények nomenklatura, továbbá a wieni kongresszuson elfogadott botanikai nomenklatura megváltoztatását, illetve kiegészítését czélzó javaslatok tárgyalása, valamint a növényföldrajz nomenklaturájának megvitatása keltheti fel közelebbről érdeklődésünket. A kongresszus alkalmával tett néhány kirándulásnak ismertetése s 15 szép belga vegetáczióképet feltüntető tábla zárja be a kötetet.

Der erste Band enthält die Sitzungsberichte der einzelnen Sectionen in Form ausführlicher Protokolle, von welchen der sich auf die Nomenklaturfragen, insbesondere auf die Nomenklatur der Kryptogamen beziehende Teil, sowie die Verhandlungen über die Vorschläge betreffs Abänderung resp. Ergänzung einiger vom Wiener Kongress angenommenen Satzungen, endlich aber die Verhandlung über die phytogeographische Nomenklatur das grösste Interesse beanspruchen. Den Band schliesst ein Bericht über die gelegentlich des Kongresses durchgeführten Excursionen und 15 sehr schöne Vegetationsaufnahmen aus Belgien.

A II. kötet tartalmazza a kongresszuson előadott önálló értekezéseket, melyek közül felemlítjük

Der II. Band enthält die während des Kongresses vorgetragenen selbstständigen Arbeiten, von welchen wir hier erwähnen:

E. Ulbrich: Ordnung grösserer, systematischer Herbarien mit Berücksichtigung der geogr. Verbreitung.

cz. értekezést, mely ismerteti azt a módszert, mely az egyes fajborítékíveken s a herbariumcsomagokon alkalmazott színes jelek segélyével igyekszik a nagyobb herbariumokban az egyes fajok elterjedését már kívülről is szemléletessé tenni, továbbá

in welcher der Verf. die Zweckmässigkeit jenes Verfahrens bespricht, vermittelst färbiger auf den Umschlagsbogen der einzelnen Arten befestigter Zeichen die geographische Verbreitung der einzelnen Arten schon von Aussen leicht kenntlich zu machen;

ferner die höchst verdienstvolle Arbeit

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

C. Schroeter: Über pflanzengeographische Karten

cz. nagy fáradsággal készült munkát, mely majdnem teljes tökéletességgel állítja össze és igen tanulságosan ismerteti nagyszámú térkép kiséretében a növények elterjedésének kartographikusan való feltüntetésére eddig alkalmazott összes módszereket.

A II. kötethez 57 tábla és számos szövegkép csatlakozik.

in welcher der Verf. mit grösster Mühe eine fast ganz vollständige Sammlung aller jener Verfahren zusammenträgt und instructiv bespricht, mit welcher verschiedene Autoren die Verbreitung von Pflanzen kartographisch darzustellen versucht haben.

57 schöne Tafeln und eine Anzahl von Textfiguren schmückt diesen Band.

A brüsszeli kongresszus nomenklaturai bizottságának határozatai alapján érdemesnek tartjuk kiemelni azon hazai génuszok ezután használandó neveit, melyek helyes elnevezésére vonatkozólag a bécsi kongresszus után még kétségek merültek fel.

Wir halten es für angezeigt, hier die nach dem Beschlusse dieses Congresses in Zukunft giltigen Namen solcher auch in Ungarn vorkommender Gattungen anzuführen, bezüglich welcher nach dem Wiener Congress noch Zweifel übrig geblieben waren:

Selaginella P. B. (Syn.: *Selaginoides* Böhmer.)
Dryopteris Adans. (Syn.: *Nephrodium* Rich.)
Phyllitis Hill. (Syn.: *Scolopendrium* Adans).
Ventenata Koel. (Syn.: *Heteranthus* Borkh.)
Phragmites Trin. (Syn.: *Trichoon* Roth.)
Schoenoplectus Palla. (Syn.: *Heleophylax* Beauv.)
Loroglossum L. C. Rich. (Syn.: *Himantoglossum* Spreng.)
Helleborine Hill. (Syn.: *Epipactis* Adans.)
Peramium Salisb. (Syn.: *Goodyera* R. Br.)
Pseudorchis Gray. (Syn.: *Sturmia* Rchb., *Liparis* Rich.)
Minuartia L. (Syn.: *Alsine* Wahlbg.)
Arabidopsis Koll. et Heynh (Syn.: *Stenophragma* Čel.)
Roripa Scop. (Syn.: *Radicula* Hill.)
Nasturtium R. Br. (Syn.: *Cardaminum* Mnch.)
Nymphaea L. p. p. (Syn.: *Nuphar* Gm.)
Castalia Salisb. (Syn.: *Nymphaea* L. p. p.)
Thymelaea Endl. (Syn.: *Sanamunda* Adans.)
Anthriscus Pers. (Syn.: *Chaerefolium* Hall.)
Limonium Hill. (Syn.: *Statice* L. p. p.)
Armeria Wild. (Syn.: *Statice* L. p. p.)
Centaurium Hill. (Syn.: *Erythraea* Neck.)
Blackstonia Huds. (Syn.: *Chlora* Adans.)
Nymphoides Hill. (Syn.: *Limnanthemum* Gm.)
Legousia Dur. (Syn.: *Specularia* D. c.)

L.

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

E. Janchen Die europäischen Gattungen der Farn- und Blütenpflanzen nach dem Wettsteinschen System geordnet von — —. II. verbesserte Auflage. 8⁰, Leipzig u. Wien. F. Deuticke 1913.

Szerző munkájának az aránylag rövid idő alatt megjelent második kiadásában igyekezett az első kiadás némely hiányát kipótolni s az időközben lefolyt bruxellesi botan. kongresszus határozatait az egyes génuszok nomenklaturájában érvényre hozni. Ily irányú munkásságával sikerült egy olyan füzetet a közbasználatnak átnyújtani, mely mint az európai edényes növények nemzetségeinek katalogusa igen jó szolgálatot fog tenni egy európai herbarium berendezésénél. Természetesen nagyon kivánatos volna, ha egy a fajokat is felölelő Nyman Conspectusához hasonló mű is ilyen modern köntösben — a nomenklatura, növénygeographia és floristika legújabb vivmányainak felhasználásával — megjelenhetne.

Die verhältnismässig in kurzer Zeit erschienene II. Auflage verfolgt den Zweck einige Mängel der ersten zu ersetzen und die Nomenklatur einzelner Gattungen gemäss den inzwischen in Kraft getretenen Beschlüssen des Brüsseler Kongresses richtig zu stellen. Auf diese Weise ist es dem Verf. gelungen den Interessenten einen heute in seiner Vollständigkeit einzig dastehenden Katalog der europäischen Farn- u. Blütenpflanzen - Gattungen zu bieten, der bei dem Ordnen europäischer Herbare und auch als Katalog vertreffliche Dienste leisten wird.

Selbstverständlich ruft dieses Buch von neuem den Wunsch nach einem sich auch die Arten erstreckenden, dem längst vergriffenen Nyman'schen Conspectus ähnlich verfassten, jedoch den jetzt giltigen Nomenklaturregeln u. unserem heutigen pflanzengeographischen u. floristischen Wissen angepassten Werke nach.

L.

Ernst Graf Silva Tarouca: Unsere Freiland-Laubgehölze. *Anzucht, Pflege und Verwendung aller bekannten in Mitteleuropa im Freien kulturfähigen Laubgehölze.* Mit 495 Abbildungen im Text u. 24 farbigen Abbildungen auf 16 Tafeln. Herausgegeben im Auftrage der Dendrologischen Gesellschaft für Oesterreich-Ungarn. Wien (F. Tempsky) u. Leipzig (G. Freytag). 1913. Preis: gebunden (kötve) 20 Kron., bei der Geschäftsstelle der Oesterr.-Ungar. Dendrol. Gesellschaft (Wien, VIII., Blindengasse 42.): 16 Kronen.

A pompásan kiállított és gazdagon illusztrált kötet méltó

Das vornehm ausgestattete und reich illustrierte Werk

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

párja az ugyancsak a nevezett társulat által nemrégiben kiadott s első kiadásában rövidesen elfogyott «Unserer Freilandsstauden» cz. munkának. A legkiválóbb szakemberek közreműködésével készülvén (így Magyarországból munkatárs gyanánt szerepel Ambrózy István báró, hazánk legszebb és leggazdagabb örökzöld arboretumának tulajdonosa) nemcsak a kertészek és kerttulajdonosok, hanem szakbotanikusok is valóságos tárházát fogják ott találni az ismereteknek. Az anyag áttekinthető módon való elrendezése, az egyes fajok tenyésztésére és alkalmazására vonatkozó értékes útmutatások s főleg azonban a nagyszámú és nagyrészt kiválóan sikerült illusztrációk, melyek között sok ritka fásnövénynek első ábrázolásait találjuk, mind olyan előnyök, melyek ezen mű elterjedését érdeme szerint biztosítják.

bildet ein Gegenstück zu dem ebenfalls von der gen. Gesellschaft erst vor kurzem herausgegebenen und in erster Auflage bereits vergriffenen Werke über «Unsere Freilandsstauden». Es wurde unter Mitwirkung der namhaftesten Fachmänner verfasst (aus Ungarn beteiligte sich Herr Baron István Ambrózy, der Besitzer der reichhaltigsten und schönsten Immergrünen-Sammlung unseres Landes) und bietet nicht nur Gärtnern und Gartenbesitzern, sondern auch Botanikern eine wahre Fundgrube von Belehrung. Die übersichtliche Anordnung des Stoffes, die vielen wertvollen Winke bezüglich der Kultur und Verwendung einzelner Arten, nicht in letzter Linie aber die zahlreichen und z. gr. T. vortrefflich gelungenen Illustrationen, von welchen mehrere zum ersten Male Abbildungen seltener Holzpflanzen bringen, werden diesem Werke sicher jene Verbreitung verschaffen, welche ihm gebührt. **D.**

A. Scherffel: Zwei neue, trichocystenartige Bildungen führende Flagellaten. *Archiv für Protistenkunde.* XXVII. 1912: 94—128, Taf. 6. Fig. 1—61. meist color. 8⁰.

A nagybecsű czikk egy egy-rajzós *Polyblepharia: Monomastix opisthostigma nov. gen. nov. spec. leírását tartalmazza.* — Szerző 1908 őszén a Magas-Tátra területén Rókusz felett a Lersch-villa mellett, majd 1910 és 1911 júliusában a Csorbató alatt lévő Móry-telep közelében (*Chlamydomonas grandis* és *Asterococcus superbus* társaságában) gyűjtötte 2

Den I. Teil der wertvollen Arbeit des Verfassers bildet die Beschreibung von «*Monomastix opisthostigma nov. gen. nov. spec., eine eingeisselige Polyblepharidee*», welchen Organismus der Verf. in der Hohen-Tátra i. Herbst d. J. 1908 ober Rox bei der Villa-Lersch, später 1910 u. 1911 unter dem Csorbersee neben d. Hotel Móry in Moorlachen in Gesell-

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

mm. nagyságú, zöld. kerekded nyálkacsomókban e szervezetet. Ismerteti a rajzók helyváltoztatási módját, a sejtek alakját, méretét. A sejtek csupaszok; elülső részükön a test $^1/_3$ hosszával egyenlő nagyságú egyetlenegy ostoruk van, amely helyváltoztatáskor előrefelé, nyugalomkor hátrafelé áll a sejthez simúlva. Az ostor töve közelében nagy, összehúzódó vacuolum látható. Ugyanesak a sejt elülső részében foglal helyet a sejtmag, amely az élő sejtnél *nem* látható, csakis a jod-jodkáliumos kezelés mellett. Chromatophoronja csészealakú; két szélén 2 pyrenoïda foglal helyet a sejt közepén (de néha abnormalis esetben 3 pyrenoïda is előfordúl, sőt néha egy se) melyen kívül még számos keményítő zárvány is van a chromatophoronban. A test hátsó felében oldalt, a pyrenoïda alatt egy veresbarna stigma található (ritkán 2, sőt 3 s egy osztódásnak induló sejtnél: 4 stigma volt). A sejt hátsó felében számos, egyenes, botalakú, színtelen kristályszerű (15—20) zárvány látható, amelyek 2, többnyire azonban 4—6 μ hosszúak 1 μ vastagok: nem homogeneusak, hanem középen kevésbé sűrűek, a széleken pedig erősen fénytörők; még pedig kettős fénytörésűek. Ezek a képletek trychocysták, amelyek jód-jódkálium hatására a sejtből kilövetnek: a sejt hátsó részén a trichocysta-botocskák kilépési helye apró kis lyukak képében jól is látható. A trichocysták anyaga félfolyós, fonállá kihúzható, eosinával

schaft von *Chlamydomonas grandis* und *Asterococcus superbus* in 2 mm grossen, grünen, rundlichen Gallertklümpchen gesammelt hat. Der Verfasser beschreibt ausführlich Bewegung, Form und Dimensionen der Schwärmer. Die Zellen sind nackt; am Vorderende haben sie eine einzige Geissel, welche ca $^1/_3$ körperlang, während der Schwimmbewegung des Schwärmers nach vorne, in dessen Ruhelage aber seitlich anliegend nach hinten gerichtet ist. Nahe der Geisselbasis befindet sich eine contractile Vacuole. Im vorderen Teil befindet sich auch der Zellkern, welcher in der lebenden Zelle unsichtbar, und nur bei JJK-Behandlung sichtbar ist. Das Chromatophor ist schalenförmig; 2 Pyrenoïde sitzen in der Mitte der Zelle, an dessen Seite (selten 3, sehr selten sogar keines). Das Chromatophor enthält viele Stärkeeinschlüsse. Hinter den Pyrenoïden sitzt ein schönes rothbraunes Stigma (selten 2, 3 und bei einer zur Teilung sich anschickenden Zelle erschien das Stigma auf vier Stigmen vermehrt.) Im Inneren der hinteren Körperhälfte befinden sich zahlreiche (10—20), gerade, stäbchenförmige, farblose, kristallähnliche Einschlüsse, welche 2, meist 4—6 μ lang und 1 μ dick sind; sie sind nicht homogen, sondern haben in der Mitte einen weniger dichten Teil, an der Grenze sind sie stark lichtbrechend; sie sind doppeltbrechend u. es handelt sich um Trichocystenstäbchen.

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

nem festődő; a legelőször kihatoló végük sokszor gömbös. Sz. szerint anyaguk valószínűleg nyálka, s pedig a «pectosenyálka» (c. f. STRASBURGER Das bot. Pract. IV.: 596). — A sejtek oszlás útján szaporodnak s ilyenkor az anyasejt egyik pyrenoïdája átmegy a leánysejtbe, a stigmák megkétszereződnek s mindegyik leánysejtbe jut 1—1; a trichocysta-botocskákat ha nem is egyenlő arányban, de mindketten öröklik. A *Monomastix* cysta-képződése még nem egészen bizonyos. Majdnem szintelen rajzok is előfordulnak. — A p. 107 adja ez új nemzetség és faj latin diagnosisát. Rendszertani helyét sz. a *Volvocaceák Polyblepharida* csoportjában jelöli ki, de mivel csak 1 ostora van: *Monomastix*-nak nevezi el. Származástanilag a *Monomastix* a *Crypptomonadineák* és a *Phytoflagellata*-k közti kapcsolatot még jobban megerősíti.

A czikk II. része egy lateralis rajzójú *Chrysomonadeának Pleuromastix bacillifera n. g. n. sp.-nek leírása*. Ezt az érdekes szervezetet Sz. 1911. IX. 21-én gyűjtötte szintén Csorbató alatt

Nach der Behandlung mit JJK treten diese Trychocystenstäbchen aus der Zelle am Hinterende hinaus, und den Ausstrittspunkt sieht man als rundliches Loch. Die Substanz der Trichocysten ist von halb. weicher, zähflüssiger, fadenziehender Consistenz. Mit Eosin färben sie sich nicht; an dem erst austretenden Ende sind sie oft kopfförmig. Die Substanz der Trichocystenstäbchen ist wahrscheinlich Schleim u. zw. ein «Pectoseschleim (cf. STRASBURGER Das botan. Pract. IV.: 596.) — Die Zellen vermehren sich durch Teilung: ein Pyrenoïd der Mutterzelle geht in die Tochter über; das Stigma verdoppelt sich u. in der Regel erhalten die beiden Tochterzellen je eines. Von den Trichocystenstäbchen erben gewöhnlich beide Sprösslinge wenn auch keineswegs zu gleichen Teilen. Die Cystenbildung ist bei *Monomastix* noch nicht ganz sicher. Farblose Individuen kommen nicht selten vor. — S. 107 enthält die Diadnose. Die systematische Stellung ist zwischen den *Volvocaceae*, in der Gruppe *Polyblepharida*; weil sie aber nur 1 Geissel haben, ist sie vom Verf. *Monomastix* benannt werdn.e Phylogenetisch bestärkt *Monomastix* die Verwandschaft der Chrysomonadinen mit den Phytoflagellaten.

Der II. Teil enthält die Beschreibung von «*Pleuromastix bacillifera n. g. n. sp.*, eine lateral begeisselte Chrysomonade». Diesen interessanten Organismus sammelte der Verf. am.

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

a Móry-telep mellett levő fellápban. A Sz. leírja pontosan a sejtet; feltünő a sejt elülső részének lecsapott volta és a lateralis helyzetű, egyetlenegy flagellum. Egy stigmája van; a sejt elülső részében 2 contractilis vacuolum lelhető. Egyetlenegy sárgásbarna chromatophoronja az egyik oldalon: a háti részen foglal helyet. A chromatophorontól mentes hasi oldal teli van tűzdelve 2—3 μ. hosszú botocskákkal: nyálkatrichocystákkal, amelyeknek száma: 9—30 közt ingadozik. Keményítőt a *Pleuromastix nem* tartalmaz. A sejt csupasz, s fala nincsen, csak pelliculája. A p. 113—114 adja a latin diagnosist. A *Pleurom.* igen fontos összekötő kapocs a *Chrysomonadineák* és *Pphaeophyceák* közt. A trichocysták kilövelése sokkal gyengébben történik mint a *Monomastix*-nál, s csak a sejt desorganisatiója után megy végbe.

Majd összehasonlítja a ciliás *Infusoriumok* trichocystáit a *Mono-* és *Pleuromastix*-éival s hangsúlyozza, hogy a trichocysták nem szervezetlen folyadékok, hanem *organizált képletek* (v. ö. p. 122), amelyek anyagukban különböznek az *Infusoriumok* trichocystáitól, a kül. reagentia megnyilvánulása alapján. E 2 Phytoflagellatumnál a trichocysták keletkezési helyeit biztosan megállapítani Sz. nem tudta. Némely jelenségből arra gondolhat az ember, hogy talán a sejtmag mellett levő entoplasma-ból jön létre. Az *Infusoriumok* trichocystáit tudvalevőleg ellenség

21. IX. 1911 neben dem Hotel Móry unter dem Csorber-See in der Tatra in Moorlachen. Der Verf. beschreibt ausführlich die Gestalt der Zellen; auffallend ist der abgestutzte Vorderteil und die lateral sitzende Geissel. *Pleuromastix* besitzt ein Stigma, im Vorderteil 2 contractile Vacuolen; das einzige gelbbraune Chromatophor liegt seitlich auf der Rückenseite der Zelle. Auf der ventralen Seite sitzen die 2—3 μ. langen Gallertrichocysten ihre Zahl schwankt zwischen 9—30. Die Zellen besitzen *keine* Stärke. Die Zellen sind nackt, haben *keine* Zellwand, nur eine Pellicula. S. 113—114 enthält die Diagnose. *Pleuromastix* bildet ein wichtiges Verbindungsglied zwischen den Chrysomonadinen und den Phaeophyceen. Die schwache, langsame Ausstossung der Trichocysten geschieht erst nach der Desorganisation der Zellen. — Endlich vergleicht der Verf. die Trichocysten der Mono- und Pleuromastix mit jener der Ciliaten-Infusorien und betont, dass diese Trichocysten keineswegs unorganisierte Flüssigkeiten, sondern *organisierte Gebilde* sind (cf. p. 122), welche in der Substanz von jener der Infusorien verschieden sind. Bei diesen 2 Phytoflagellaten ist es dem Verf. nicht gelungen den Entstehungsort der Trichocysten festzustellen. Aus einigen Umständen aber kann man schliessen, dass dieselben in dem um den Kern liegenden Entoplasma entstanden sind. — Bei den Infusorien

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

ellen szolgáló védőfegyvernek fogják fel; a *Monomastix*-é azonban szerző szavai szerint: «jedenfalls als ein Secretionsprodukt der Zelle aufgefasst werden und könnten vielleicht auch zur Bildung jener wenig konsistenten Gallerte beitragen, in der die Schwärmer unter Umständen nisten». (F. p. 124.)

A czikket az irodalom felsorolása s rajzmagyarázat fejezi be. A 6. tábla 61, legnagyobbrészt színes rajza, igen finom, nagyon szép kivitelű s általában olyan, amilyeneket Scherffel kitünő munkáinál már megszoktunk.

werden die Trichocysten bekanntlich als Verteidigungswaffen betrachtet; bei *Monomastix* aber müssen sie «jedenfalls als ein Secretionsprodukt der Zelle aufgefasst werden und könnten vielleicht auch zur Bildung jener wenig konsistenten Gallerte beitragen, in der die Schwärmer unter Umständen nisten». (cf. p. 124).

Literatur und Figurenerklärung bildet den Schluss. Auf der Taf. 6. sind 61 meist colorierte Figuren, welche sehr schön, fein gezeichnet, im Allgemein solche sind, an welche wir schon bei den hervorragenden Arbeiten Scherffel's gewöhnt sind. **Gy.**

A K. M. Term.-tud. Társulat növénytani szakosztályának ülése 1912 jun. 12-én. — Sitzung der botan. Sektion der K. ung. naturwiss. Gesellschaft am 12. Juni 1912.

1. **Mágocsy-Dietz S.**-tól «Dorner B.: Kaszáló és legelójavítás» czímű munka ismertetését az ismertető távolléte folytán Szabó Z. olvassa fel. Szerző a nevezett munka botanikai részében tapasztalható súlyos hibákra hívják fel a figyelmet.

2. **Gombocz E.** ismerteti Green «History of Botany» cz. könyvét.

3. **Moesz G.** ismerteti Csató János herbáriumát abból az alkalomból, hogy tulajdonosa a Nemzeti Múzeum növénytárának adományozta.

1. Z. v. Szabó liest eine Besprechung **A. Mágocsy-Dietz's** über das Werk B. Dorner's «Wiesen- und Weiden-Verbesserung» vor, in welcher der Ref. auf einige in dem botanischen Teile des genannten Werkes vorkommene Fehler hinweist.

2. **E. Gombocz** bespricht das Werk Green's «History of Botany.»

3. **G. v. Moesz** spricht über das Herbar Johann Csató's, welches der Begründer der botan. Abteilung dem ung. Nationalmuseums geschenkt hat.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: Ungarische Botanische Blätter

Jahr/Year: 1912

Band/Volume: 11

Autor(en)/Author(s): diverse

Artikel/Article: Külföldi botanikai dolgozatok ismertetése. Referate über ausländische botan. Arbeiten. 349-356